

Lapset ja nuoret vesihuollon viestinnän kohteina

Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 95

Helsinki 2024

Julkaisun jakelu:

Vesilaitosyhdistys
Ratamestarinkatu 7 B
00520 Helsinki

puh. (09) 868 9010
sähköposti: vvy@vvy.fi
kotisivu www.vvy.fi

ISSN 2954-2014 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-952-7545-16-4

Helsinki 2024

KUVAILEHTI			
<i>Julkaisija</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
<i>Tekijät</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
<i>Julkaisun nimi</i>	Lapset ja nuoret vesihuollon viestinnän kohteena		
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 95		
<i>Julkaisun teema</i>			
<i>Saatavuus</i>	Julkaisu on saatavissa Vesilaitosyhdistyksen verkkosivuilta.		
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Vesihuoltoon liittyviä teemoja ja aiheita sisältyy niin varhaiskasvatukseen kuin perusopetuksen opetussuunnitelmiin.</p> <p>Useat vesihuoltolaitokset ovat aktiivisesti pyrkineet tavoittamaan lapsia ja koululaisia. Tietoa vesihuollosta on tarjottu mm. opetusmateriaalien, vesiaiheisten tietosivujen, opetusvideoiden ja vesiaiheisten pelien kautta. Toimipistevierailuiden ohella vesihuoltolaitokset ovat tarjonneet myös virtuaalisia kierroksia laitospöytäkirjoihin. Useat vesihuoltolaitokset ovat osallistuneet yrityskylätoimintaan, tosin edelleen on alueita, joilla tätä mahdollisuutta ei ole hyödynnetty. Vesihuoltolaitosten tuottamasta Some-sisällöstä osa on erityisesti nuorille suunnattua ja osin tehty yhdessä nuoria kiinnostavien somevaikuttajien kanssa. Useat vesihuoltolaitokset ovat julkaisseet työntekijätarinoita, joiden yksi tärkeä kohderyhmä ovat nuoret.</p> <p>Vesihuoltoon ja veteen liittyvää lapsille ja nuorille suunnattua materiaalia ovat laatineet myös monet muut tahot. Inspiraatiota ja uusia toimintatapoja voi saada myös muiden toimialojen hankkeista, esimerkiksi kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvistä opetusmateriaaleista.</p>		
<i>Avainsanat</i>			
<i>Rahoittaja/toimeksiantaja</i>	Suomen Vesilaitosyhdistys ry		
	<i>ISBN</i> ISBN 978-952-7545-16-4	<i>ISSN</i> ISSN 2954-2014 (verkkojulkaisu)	
	<i>Sivuja</i> 26	<i>Kieli</i> suomi	<i>luottamuksellisuus</i> julkinen
<i>Julkaisun jakelu</i>	Vesilaitosyhdistys, www.vvy.fi		
	Tekijät vastaavat julkaisun sisällöstä eikä julkaisun sisältöä voida tulkita Vesilaitosyhdistyksen kannanotoksi.		

BESKRIVNINGSBLAD			
<i>Publicerat av</i>	Finlands Vattenverksförening r.f.		
<i>Författare</i>	Finlands Vattenverksförening r.f.		
<i>Publikationens titel</i>	Kommunikation till barn och ungdomar om vattentjänster		
<i>Publikationsseriens titel och nummer</i>	Vattenverksföreningens duplikatserie nr 95		
<i>Publikationens tema</i>			
<i>Tillgänglighet</i>	Publikationen finns på Vattenverksföreningens webbsida.		
<i>Sammanfattning</i>	<p>Teman relaterade till vattentjänster ingår i både småbarnspedagogiken och läroplanerna för den grundläggande utbildningen.</p> <p>Många vattentjänstverk har aktivt strävat efter att nå barn och skolelever. Information om vattentjänster har erbjudits bl.a. i form läromaterial, vattenrelaterade infoblad, undervisningsvideor och vattenrelaterade spel. Vid sidan av studiebesök har det också erbjudits virtuella besök till vattentjänstverk. Många vattentjänstverk har deltagit i verksamheten Företagsbyn, men det finns fortfarande områden där denna möjlighet inte har utnyttjats. En del av innehållet som vattentjänstverken producerar i sociala medier är i synnerhet avsett för unga och har delvis producerats i samarbete med influerare som intresserar unga. Många vattentjänstverk har publicerat innehåll där deras anställda berättar om sitt arbete. En viktig målgrupp för detta innehåll är unga.</p> <p>Det finns också många andra organisationer som har publicerat material om vattentjänster och vatten för barn och unga. Inspiration och nya tillvägagångssätt kan också hittas genom att bekanta sig med projekt från andra branscher, t.ex. läromaterial om återvinning, källsortering eller hållbar utveckling.</p>		
<i>Nyckelord</i>			
<i>Finansiär/uppdragsgivare</i>	Finlands Vattenverksförening r.f.		
	<i>ISBN</i> ISBN 978-952-7545-16-4	<i>ISSN</i> ISSN 2954-2014 (verkkojulkaisu)	
	<i>Sidantal</i> 26	<i>Språk</i> finska	<i>Konfidentialitet</i> offentlig
<i>Distribution av publikationen</i>	Vattenverksföreningen, www.vvy.fi		
	Författarna är ensamt ansvariga för rapportens innehåll, varför detta ej kan åberopas såsom representerande Vattenverksföreningens ståndpunkt.		

Esipuhe

Vesihuoltoalan yhteinen tahtotila on lisätä alan näkyvyyttä, arvostusta ja vetovoimaa. Tämä tavoite korostuu erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvassa viestinnässä, sillä heidän kauttaan tieto voi välittyä myös aikuisille. Monet vesihuoltolaitokset osallistuvatkin aktiivisesti tietoisuuden lisäämiseen.

Tässä selvityksessä kerrotaan erilaisista materiaaleista ja toiminnasta, joilla vesihuoltolaitokset pyrkivät lisäämään kiinnostusta ja ymmärrystä vesihuollosta sekä houkuttelemaan alalle uusia ammattilaisia. Tavoitteena on tarjota katsaus siitä, millaista tietoa koululaiset voivat tällä hetkellä saada vesihuollosta sekä millaista toimintaa vesihuoltoalalla on järjestetty lapsille ja nuorille.

Tässä julkaisussa tarkastellaan muun muassa seuraavia asioita:

- Millä tavoin vesihuolto sisältyy perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaan ja missä laajuudessa siitä kerrotaan eri aineiden oppikirjoissa. Ammatillista tai kotoutumiskoulutusta ei tässä selvityksessä käsitellä.
- Millaista yhteistoimintaa vesihuoltolaitoksilla on koulujen kanssa.
- Millaista materiaalia vesihuoltolaitokset tai muut organisaatiot ovat tuottaneet lapsille ja nuorille vesihuollosta ja miten tällainen materiaali on otettu käyttöön.
- Lisäksi selvitetään myös muiden toimialojen, kuten jäte- ja energiahuollon, lapsille ja nuorille tuottamaa materiaalia ja kampanjointia.

Tämän julkaisun tavoitteena on tuottaa tietoa, jota jakamalla ja hyödyntämällä voidaan edistää vesihuollon tunnettuutta ja arvostusta sekä lisää alan vetovoimaa nuorten keskuudessa. Toivomme, että tämä raportti toimii resurssina ja innoittajana vesihuollon parissa työskenteleville.

Sisällysluettelo

1.	Vesihuolto opetuksessa	1
1.1	Koulujen opetussuunnitelmat	1
1.1.1.	Varhaiskasvatus.....	1
1.1.2.	Perusopetuksen luokat 1–2.....	1
1.1.3.	Perusopetuksen luokat 3–6.....	1
1.1.4.	Perusopetuksen luokat 7–9.....	2
1.1.5.	Lukio	2
1.2.	Vesihuoltolaitosten yhteistyö koulujen kanssa	3
1.2.1.	Vesihuoltolaitosten tarjoamat oppitunnit.....	3
1.2.2.	Vesihuoltolaitosten kummikoulu -yhteistyö	3
1.2.3.	Toimipistevierailut	3
1.2.4.	Yrityskylät	4
2.	Vesihuoltolaitoksien valistus- ja vetovoimatyö	7
2.1.	Lapsille ja koululaisille suunnattu vesihuoltomateriaali	7
2.1.1.	Vesihuoltolaitosten tekemät opetusmateriaalit.....	7
2.1.2.	Vesihuoltolaitosten tekemät opetusvideot	7
2.1.3.	Virtuaaliset kierrokset.....	8
2.1.4.	Laitosten itse tai yhteistyöllä tehdyt vesiaiheiset pelit	8
2.2.	Muu vesihuoltolaitosten lapsille ja nuorille kohdennettu viestintä ja toiminta	9
2.2.1.	Työntekijätarinat sekä työpaikkailmoitukset.....	9
2.2.2.	Vesihuoltolaitosten some-kanavien nuorille kiinnostavaa sisältöä	11
2.2.3.	Juomapullot ja vesipisteet	11
2.2.4.	Laitosten muut oheistuotteet ja toiminta	12
3.	Muiden toimialojen lapsille ja nuorille suunnatut materiaalit ja viestintä	13
3.1.	Muiden toimijoiden veteen liittyvät materiaalit ja viestintä.....	13
3.1.1.	Muiden toimijoiden ylläpitämät tietosivustot.....	13
3.1.2.	Muiden toimijoiden vesiaiheiset opetusmateriaalit ja oppitunnit	13
3.1.3.	Muu sosiaalisen median vesiaiheinen sisältö	14
3.1.4.	Vesihuollon historiaa ja museonäyttelyitä.....	14
3.2.	Muiden toimialojen materiaalit ja viestintä	15
3.2.1.	Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät opetusmateriaalit	15
3.2.2.	Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät pelit	15
3.2.3.	Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät työpajat tai aktiviteetit.....	15
4.	Lähdeluettelo	16

1. VESIHUOLTO OPETUKSESSA

1.1 KOULUJEN OPETUSSUUNNITELMAT

Opetushallitus määrittelee opetussuunnitelmien perusteet, jossa asetetaan valtakunnalliset tavoitteet opetukselle. Eri koulutusasteille, kuten varhaiskasvatukselle, perusopetukselle, lukiokoulutukselle ja ammattikoulutukselle, on omat opetussuunnitelmansa.

Perusopetuksen opetussuunnitelma on jaettu luokkiin 1–2, 3–6 ja 7–9. Eri luokilla on eri oppimistavoitteet ja oppiaineiden määrä voi vaihdella luokkien välillä. Jokaisella oppiaineella on omat asetetut tavoitteet ja siihen liittyvät sisältöalueet, jotka ovat ainekohtaisia. Lisäksi saman oppiaineen tavoitteet voivat olla erilaiset eri luokka-asteilla, jotta aineiden vaatuvuustaso pysyy ikäluokalle sopivana. Jokaisella luokalla on myös omat laaja-alaiset osaamisalueet, jotka eivät ole kytkettyjä yhteen tiettyyn aineeseen, vaan joita voidaan käsitellä useassa oppiaineessa. (Opetushallitus, 2014)

1.1.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) on määritetty viisi eri oppimisen aluetta, joista yksi on nimeltään *Tutkin ja toimin ympäristössäni*. Tähän oppimisalueeseen kuuluu ympäristökasvatus, jonka tavoitteena on opettaa lasta kunnioittamaan luontoa vahvistamalla lapsen luontosuhdetta. Konkreettisia menetelmiä ovat luonnossa oppiminen sekä luontoilmiöiden havainnoiminen. Ympäristökasvatukseen kuuluu myös kestävien elämäntapojen harjoittelu esimerkiksi vähentämällä jätteiden syntyä tai energian käyttöä. Lapsia opetetaan jo varhain vaikuttamaan omilla tavoillaan kohtuulliseen kulutukseen ja luonnon hyvinvointiin. Nämä ovat myös vesihuoltoalalla keskeisiä aiheita, mutta vettä tai vesihuoltoa ei varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmasta suoraan mainita. (Opetushallitus, 2022)

1.1.2. Perusopetuksen luokat 1–2

Perusopetuksen luokilla 1–2 Ympäristöoppi on oppiaine, joka integroi biologian, maantiedon, fyysiikan, kemian ja terveystiedon aiheita yhdeksi kokonaisuudeksi. Opetuksessa käsitellään aiheita myös kestävä kehityksen näkökulmasta. Opetussuunnitelmassa kannustetaan käyttämään opetuksen tukena esimerkiksi lähiluontoa, rakennettua ympäristöä tai paikallisia yrityksiä. Oppilaita ohjataan hyödyntämään monipuolisia opiskelutapoja, kuten aktiivista oppimista ajankohtaisten ilmiöiden tai ongelmien parissa.

Ympäristöopin opetussuunnitelmassa luokille 1–2 on 15 tavoitetta ja sisältöalueita on yhteensä kuusi, joita käsitellään eri tavoitteiden kohdalla. Sisältöalue *S5 on nimeltään Elämän perusedellytysten pohtiminen* ja siihen kuuluu tutustuminen veteen elämän perusedellytyksenä sekä juomaveden alkuperään. Tämä sisältöalue käsittelee konkreettisesti vesihuoltoa. Muita sisältöalueita, joissa on vesihuoltoon liittyviä aiheita ovat *S6 Kestävän elämäntavan harjoittelu*, jossa opitaan vähentämään jätteiden syntymistä ja kierrättämään ja lajittelemaan tavaroita oikein. (Opetushallitus, 2014)

1.1.3. Perusopetuksen luokat 3–6

Ympäristöoppi esiintyy aineena myös perusopetuksen luokilla 3–6. Ympäristöopin tavoitteena on saada oppilaat tuntemaan luontoa sekä rakennettua ympäristöä ja ymmärtämään niiden merkitys ihmisten toiminnassa ja jokapäiväisessä elämässä. Oppilaat harjoittelevat myös hankkimaan ja arvioimaan tietoa.

Luokilla 3–6 Ympäristön opetuksessa on 19 tavoitetta ja kuusi niihin liittyvää sisältöaluetta. Vesihuoltoa tai vettä ei ole mainittu opetussuunnitelmassa suoraan, mutta siihen liittyviä aiheita on kuitenkin

useita. Esimerkiksi sisältöalue *S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen* sisältää pohdintaa luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ympäristövastuullisuudesta, ilmastonmuutoksesta sekä oman toiminnan vaikutuksesta luontoon ja yhteiskuntaan. Näitä aiheita voi hyvin liittää vesihuoltoon.

Luokalla 4 alkaa myös uusi oppiaine, Yhteiskuntaoppi, jonka sisältöalue on esimerkiksi *S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta*, jossa tutustutaan yhteiskunnan toimintaan, erilaisiin ammatteihin sekä vastuulliseen kuluttamiseen. Sisältöalueeseen *S4 Taloudellinen toiminta* kuuluu tutustuminen paikallisiin yrityksiin. (Opetushallitus, 2014)

1.1.4. Perusopetuksen luokat 7–9

Perusopetuksen luokilla 7–9 oppilailla ei enää ole Ympäristöoppia, vaan sen sijasta kaikki aineet ovat omina erillisinä oppiaineina. Oppilaat opiskelevat biologiaa, maantiedettä, fysiikkaa, kemiaa ja terveystietoa. Biologiassa oppilaat opiskelevat vesi- ja kaupunkiekosysteemejä sekä ihmisen elintoinintoja. Oppilaat oppivat ihmisen vaikutuksesta luontoon, ilmastonmuutoksesta sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä.

Maantiedossa esiintyy sisältöalue *S3 Elämän perusedellytykset maapallolla*, jossa opitaan veden kestävästä käytöstä elämän perusedellytyksenä. Maantiedon opetukseen kuuluu lisäksi tutustuminen ihmisten elintapoihin sekä Suomessa että muualla maailmassa ja myös kestävä kehityksen teemoja. Lisäksi opetetaan vaalimaan omaa lähiympäristöä ja sen luontoa.

Kemiassa opiskellaan luonnonvarojen kestävää käyttöä, aineiden ominaisuuksia, kuten esimerkiksi vesiliukoisuutta ja kuullaan ammattiteistä, joissa tarvitaan kemian osaamista. (s. 395) Myös yhteiskuntaopin opetussuunnitelmaan kuuluu eri ammatteihin tutustuminen. (Opetushallitus, 2014)

1.1.5. Lukio

Lukiossa oppiaineet on jaettu moduuleihin, jotka ovat pakollisia tai vapaaehtoisia. Jokainen moduuli muodostaa yhden oppimiskokonaisuuden, josta saa opintopisteitä. Koko lukiokoulutuksen laajuus yhteensä on 150 opintopistettä.

Biologian pakollisen moduulin *Ekologian perusteet (BI2)* sisältöön kuuluu hiilen, typen ja fosforin kierto ekosysteemeissä. Myös pakollisessa moduulissa *Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (BI3)* käsitellään happamoitumista ja rehevöitymistä. Vapaavalintaisessa moduulissa *Biotekniikka ja sen sovellukset (BI6)* opiskellaan mikrobeja ja niiden luokittelua. (Opetushallitus, 2019)

Maantiedon pakollisen moduulin *Maailma muutoksessa (GE1)* sisältöön kuuluu mm. puhtaan veden puute, kuivuus ja tulvat, ilmastonmuutosten mekanismit sekä kestävä kehityksen sitoumukset. Vapaavalintaisissa moduuleissa *Sininen planeetta (GE2) käsitellään veden kiertokulkua* ja moduulissa *Yhteinen maailma (GE3)* maankäyttöä ja rakennettua ympäristöä. (Opetushallitus, 2019)

Myös muista oppiaineista voi olla tukea ja hyötyä vesihuollon alalla, kuten esimerkiksi fysiikassa ja kemiassa opituista käsitteistä ja laskentamenetelmistä.

1.2. VESIHUOLTOLAITOSTEN YHTEISTYÖ KOULUJEN KANSSA

1.2.1. Vesihuoltolaitosten tarjoamat oppitunnit

Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) tarjoaa maksutonta ympäristökoulutusta ja -neuvontaa erilaisiin asiakastilaisuuksiin yhdistyksille, taloyhtiöille ja oppilaitoksille. Tilattaviin materiaaleihin kuuluu jäte- ja vesiaiheisia tietoiskuja, verkkokursseja sekä avoimia kompostikursseja, joihin voi tarkemmin tutustua sivustolla: [Ympäristökoulutus - HSY](#).

HSY tarjoaa maksuttomia oppitunteja ja materiaaleja päiväkodeille sekä oppilaitoksille. Materiaalit ovat opetussuunnitelman mukaisia ja tukevat kestävän kehityksen suunnitelmaa opetuksessa. Lisätietoa materiaaleista ja oppitunneista löytyy sivustolta: [Ympäristökasvatus - HSY](#).

HSY on toteuttanut myös keväällä 2024 kampanjan, jossa ständi on kiertänyt Espoon kirjastoja. Piste sisälsi roll-up telineen sekä esitteitä. Kevään aiheina olivat hulevedet ja niiden mukana kulkeutuvat roskat sekä typpikuormitus. Maailman vesipäivänä HSY tarjosi myös koululaisille oppitunteja sekä kertoi kumppanuushankkeesta, jossa tuetaan Etiopiassa sijaitsevaa Bahir Darin vesilaitosta.

1.2.2. Vesihuoltolaitosten kummikoulu -yhteistyö

HSY on aikaisemmin valinnut vuosittain kummikouluohjelmaansa mukaan vähintään kymmenen koulua toiminta-alueeltaan, johon kuuluvat Helsinki, Vantaa, Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi. Kummikoulukauden kesto on koulun lukuvuosi ja teemaksi koulut voivat valita kestävän kulutuksen ja kiertotalouden tai elintärkeän veden. Kummikouluille tarjotaan lukuvuoden aikana ympäristökasvattajan tukea sekä opetussuunnitelman mukainen ohjelma. Ohjelmapakettiin kuuluu oppitunteja, opettajakoulutusta, materiaaleja sekä valmiita työpajojen toteutusideoita. Kummikouluohjelman tavoitteena oli tarjota osallistujille mahdollisuudet ja työkalut ympäristötyön tekemiseen sekä myös jatkamiseen kummivuoden jälkeen. Ohjelman toteutuksesta on vastannut Pääkaupunkiseudun Kierätyskeskuksen Ympäristökoulu Polku. Ensimmäiset kummikoulut aloittivat toimintansa lukuvuotena 2007–2008. Nykyisin Kummikoulutoiminta on päättynyt.

1.2.3. Toimipistevierailut

Toimipistevierailuilla vesihuoltolaitoksissa vierailijat saavat katsauksen laitoksen toimintaan, kuten tietoa vedenkäsittelyn ja jätevedenpuhdistuksen prosesseista. Vierailut sisältävät usein opastettuja kierroksia, joissa näytetään laitoksen keskeisiä toimintoja ja teknologiaa.

HSY tarjoaa vierailuja, joissa opiskelijaryhmät voivat opettajan kanssa tulla vierailulle Viikinmäen ja Blominmäen jätevedenpuhdistamoille. Vierailut on suunnattu erityisesti koululaisryhmille 7-luokkalaisista ylöspäin. Vierailujen aikana ryhmä pääsee tutustumaan jätevedenpuhdistamon tiloihin ja kuulemaan jätevedenpuhdistuksesta yleisesti. HSY tarjoaa vierailumahdollisuuksia myös Sortti-kierätysasemilla.

Lahti Aqua on tuonut painehuuhteluautonsa Launeen päiväkodille, jossa lapset ovat saaneet kuulla ammattilaisilta, miten painehuuhteluauto toimii. Lisätietoja löytyy heidän [Instagram-tililtään](#). Aikaisemmin Lahti Aqua on myös järjestänyt tutustumiskierroksia tuotantolaitoksillaan, mutta nämä vierailut on lopetettu turvallisuussyistä. Lisätietoja löytyy [Lahti Aquan verkkosivuilta](#).

Turun Seudun Puhdistamo järjestää maksuttomia opastettuja kierroksia ryhmille Kakolanmäen jätevedenpuhdistamolla. Vierailut on suunnattu erityisesti 12-vuotiaille ja sitä vanhemmille koululaisille. Kierroksilla on mahdollisuus kysyä jätevedenpuhdistamon toiminnasta. Lisätietoja vierailuista löytyy [Turun Seudun Puhdistamon verkkosivuilta](#).

Kuusamon EVO on järjestänyt vuonna 2019 avoimet ovet Kuusamon vesitornilla sekä vuonna 2022 yleisölle avoimet ovet uudella Mäntyselän jätevedenpuhdistamolla. Vierailijat saivat kuulla laitoksesta opastetulla kierroksella. Lisätietoja Mäntyselän jätevedenpuhdistamon avoimien ovien tapahtumasta löytyy Kuusamon EVO:n julkaisusta: Kuusamonevo.fi.

1.2.4. Yrityskylät

Yrityskylä on Nuorten yrittäjäyys ja talous NYT:in järjestämä oppimiskokonaisuus, jonka tarkoituksena on opettaa koululaisille taloudesta, työelämästä ja yrittäjäydestä yhdessä erilaisten yritysten ja toimijoiden kanssa. Kokonaisuuteen sisältyy oppitunteja sekä elämyksellinen pelitilanne, jotka on suunnattu kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisille. Yrityskylä on innovatiivinen oppimisympäristö, jossa koululaiset pääsevät tutustumaan työelämään, talouteen ja yhteiskunnan toimintaan käytännönläheisesti. Osallistuminen Yrityskylään on monille oppilaille ikimuistoinen kokemus, jossa he saavat harjoitella erilaisia työtehtäviä, hoitaa omia talousasioitaan sekä ymmärtää yhteiskunnan toimintaa konkreettisesti. (Nuorten NYT)

Yrityskylä-päivän aikana oppilaat toimivat pienoiskaupungissa, jossa heillä on omat työtehtävät eri yrityksissä tai laitoksissa. Yrityskylästä riippuen, oppilaat voivat työskennellä esimerkiksi pankissa, kaupassa, mediayhtiössä tai vesihuoltolaitoksessa. He saavat palkkaa työstään, käyvät kaupassa, maksavat veroja ja oppivat, miten yhteiskunta toimii. Jokainen oppilas saa etukäteen tietoa omasta työroolistaan ja valmistautuu tehtäviin kouluissa tapahtuvan opetuksen avulla. Yrityskylä-päivän aikana oppilaat työskentelevät vuorotellen työ- ja vapaavuoroilla, suorittaen ammatteihinsa kuuluvia tehtäviä yhdessä muiden työntekijöiden kanssa. Päivän kulkua ohjaa digitaalinen pelijärjestelmä, joka mahdollistaa yhteiskunnan talouden reaaliaikaisen etenemisen. Oppilaiden roolikokemusta omissa ammateissaan tukevat työvaatteet, pienoisyrittysten rekvisiitta ja mahdollisimman aidot työtehtävät. (Nuorten NYT)

Työllistävä vaikutus

Yrityskylä on työllistävä ja kasvatuksellinen kokemus, joka avaa oppilaille oven tulevaisuuden työelämään. Eri laitosten näkökulmasta Yrityskylä tarjoaa arvokkaan mahdollisuuden esitellä toimintaansa nuorille ja herättää heidän kiinnostuksensa. Vesihuoltolaitoksille Yrityskylä on erinomainen alusta esitellä vesihuollon tärkeyttä, veden puhdistusprosessia ja vesihuollon merkitystä yhteiskunnalle. Tämä voi auttaa myös houkuttelemaan tulevaisuuden työntekijöitä sekä lisäämään alan arvostusta.

Tampereen Vesi Oy on osallistunut Pirkanmaan Yrityskylä-toimintaan ja aloittaa tänä vuonna kolmannen osallistumisvuotensa. Aluksi osallistuminen vaati tehtävien kommentointia ja tarvittavan rekvisiitan rakentamista osastolle. Nyt kolmantena vuonna, Tampereen Vesi Oy kertoo, että Yrityskylä huolehtii kaikista järjestelyistä ja kysyy tarvittaessa, jos jotain täydennettävää ilmenee.

HSY on osallistunut Helsinki-Vantaan ja Espoon 6-luokkalaisille suunnattujen yrityskylien toimintaan. HSY:llä osallistumiseen on kuulunut sopimuskauden aloittaminen, sekä Yrityskylän kanssa yhteistyössä suunniteltavan käsikirjoituksen laatiminen pienois-HSY:n toiminnasta Yrityskylässä. HSY:ltä kerrotaan, että käsikirjoituksen päivittäminen on jatkossa kevyempää, kun pohja on luotu yhteistyön alussa.

HSY:n viestintäosasto toteuttaa tapahtumasta muutaman some-julkaisun vuodessa sekä esityksen toimipisteiden infonäytöille. Yrityskylän luoma käsikirjoitus kattaa minirytyksessä toimivien ammatit, ja HSY kommentoi. Jokaisen sopimuskauden päätteeksi käsikirjoitusta tarkastellaan yhdessä Yrityskylän kanssa sekä toteutetaan tarvittavat muutokset. Lisäksi uudistetaan minirytyksen toimitila, jonka ilmeen Yrityskylä luo, mutta toimitilan sivuseinien visuaalisesta suunnittelusta vastaa HSY. HSY laati pienois-HSY:n työntekijöille myös tervehdysvideon suomeksi ja ruotsiksi. Toimipisteelle on järjestetty erilaisia materiaaleja, kuten esimerkiksi lajittelupeli. Pienois-HSY:ssä työskenteleville

oppilaille on teetetty myös HSY- ilmeiset hupparit. Yrityskylä tarjoaa yhteistyökumppaneilleen mahdollisuuden toimia päivän ajan ohjaajina Yrityskylässä. HSY:llä kuka tahansa toiminnasta kiinnostunut voi ilmoittautua ohjaajaksi.

Vesihuoltolaitosten osallistuminen

Yrityskylien toimintaan on osallistunut aikaisempina vuosina useita vesilaitoksia. **Lahti Aqua** on ollut kolmena lukukautena mukana Hämeen alueen kuudesluokkalaisten Yrityskylässä. Lahti Aquan pisteellä kuudesluokkalaisten ovat saaneet harjoitella vesijohtovuodon korjaussimulaattorilla, ottaa vesinäytteitä ja nähdä minkälaista vesihuoltoalan työskentely voi olla. Työskennellessään koululaiset saivat valita, haluavatko he olla ammatiltaan toimitusjohtajia, verkostoasiantuntijoita, LVI-asiantuntijoita tai vedentuotannon operaattoreita. (Lahti Aqua, 2022)

Turun Seudun Vesi, Turun seudun puhdistamo ja Turun Vesihuolto ovat osallistuneet Varsinais-Suomen yrityskylään jo vuodesta 2020 lähtien. Heillä yrityskylän kuudesluokkalaisten pääsevät kokeilemaan operaattorin, vesihuoltopäällikön tai prosessi-insinöörin työtehtäviä. Koululaiset saavat kokeilla esimerkiksi vedenjakeluverkoston suunnittelua tai sopimusneuvottelua. He saavat myös käyttöönsä työliivit ja -kypärät. (Turun Vesihuolto, 2020)

Lappeenrannan Energia oy on ollut mukana Kaakkois-Suomen Yrityskylässä jo vuodesta 2015. Pääosin työtehtävät ovat keskittyneet energiapuolen toimintaan, mutta mukana on ollut myös jonkin verran vesitietoutta (Lappeenrannan Energia Oy, 2021).

Myös muita vesilaitoksia on osallistunut Yrityskylien toimintaan. **Kuopion Vesi Oy** on osallistunut toimintaan Itä-Suomen yrityskylässä. Kaikissa Yrityskylissä ei kuitenkaan ole ollut vesilaitosta, joten kyseisillä alueilla sijaitsevilla laitoksilla on hyvä mahdollisuus osallistua toimintaan.

Taulukko 1. Eri paikkakuntien yrityskyliin osallistuvat vesilaitokset vuonna 2023.

Yrityskylän paikkakunta	Osallistuva vesilaitos	Yrityskylän sivusto
Espoo	HSY	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/espoo/
Helsinki-Vantaa	HSY	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/helsinki-vantaa/
Häme	Lahti Aqua Oy	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/hame/
Itä-Suomi	Kuopion Vesi Oy	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/ita-suomi/
Kaakkois-Suomi	Lappeenrannan Energia Oy	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/kaakkois-suomi/
Keski-Suomi	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/keski-suomi/
Lappi	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/lappi/
Pirkanmaa	Tampereen Vesi Oy	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/pirkanmaa/
Pohjanmaa	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/pohjanmaa/
Pohjois-Karjala	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/pohjois-karjala/
Pohjois-Pohjanmaa	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/pohjois-pohjanmaa/
Satakunta	-	https://nuortennyt.fi/yrityskyla/satakunta/

Varsinais-Suomi	Turun seudun vesi Oy Turun vesihuolto Oy Turun seudun puhdistamo Oy	https://nuortenny.fi/yrityskyla/varsinais-suomi/
-----------------	---	---

Yrityskyliin osallistuu myös muiden alojen yrityksiä, esimerkiksi jätehuolto- tai kierrätysyrityksiä sekä myös metsä- ja energia-alan yrityksiä, joiden toiminta voi sisältää samankaltaisia kiertotalouden ja kestävyteen liittyviä tavoitteita kuin mitä vesialan yrityksillä on.

Kuva 1. Lahti Aqua, Hämeen seudun Yrityskylä

Kuva 3. Lahti Aqua, Hämeen seudun Yrityskylä

Kuva 2. Lahti Aqua, Hämeen seudun Yrityskylä

2. VESIHUOLTOLAITOKSIEN VALISTUS- JA VETOVOIMATYÖ

2.1. LAPSILLE JA KOULULAISILLE SUUNNATTU VESIHUOLTOMATERIAALI

2.1.1. Vesihuoltolaitosten tekemät opetusmateriaalit

Tampereen Veden ja Ekokumppanien toteuttama oppimateriaali antaa tietoa mm. vedestä, veden käsittelystä ja jäteveden puhdistuksesta paikallisesti, Tampereen Veden toimialueella. Materiaalin tehtävät ovat monitieteisiä ja niitä voi liittää useisiin eri oppiaineisiin. Oppimateriaalit on suunniteltu ottaen huomioon perusopetuksen opetussuunnitelma. Vapaasti käytettävissä oleva oppimateriaali ja opettajan opas ovat Tampereen Veden sivuilla nimellä ”Opetusmateriaali” [tässä kohdassa](#).

HSY on luonut pedagogisen puuhakirjan nimeltä ”Nökön matkassa”, joka on suunnattu 5–7-vuotiaille lapsille. Tämä puuhakirja tarjoaa erilaisia tehtäviä, joissa lapset pääsevät tutustumaan lajitteluun ja oppimaan kodin vesiasioista. Puuhakirja on ladattavissa sekä suomeksi että ruotsiksi maksutta osoitteessa: [HSY - Nökön matkassa puuhakirja](#).

HSY on toteuttanut Lajittelupelin, jossa lajitellaan erilaiset roskat oikeisiin jätteastioihin ja opitaan, mitä lajitelluista jätteistä valmistetaan. Pelissä on mukana myös vessanpönttö, joten samalla opitaan viemärietikettiä eli mitä viemäriin saa laittaa. Lajittelupeli on kaksikielinen (suomi-ruotsi) ja sen voi tulostaa verkkosivuilta [Ympäristötieto \(myprintdesk.net\)](#).

Lahti Aqua on valmistelemassa uutta materiaalia, joka vastaa päiväkotikäisten lasten kysymyksiin vedestä ja jätevedestä. Tämä mielenkiintoinen materiaali toteutetaan helposti ymmärrettävässä muodossa.

Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä on kehitetty HS-Vedelle vesihuoltoaiheinen ympäristökasvatusmateriaali 7–8-vuotiaille lapsille. Tämä vesihuoltoaiheinen puuhakirja tarjoaa lapsille mielenkiintoisen ja opettavaisen tavan tutustua vesihuoltoon.

- Kohderyhmä: 7–8-vuotiaat lapset
- Sisältö: Tehtäviä ja tietoa vesihuollosta
- Tavoite: Edistää ympäristökasvatusta ja lisätä lasten ymmärrystä vesihuollosta

Puuhakirja tarjoaa lapsille hauskan ja vuorovaikutteisen tavan oppia tärkeistä vesihuollon ja ympäristönsuojelun periaatteista. Lisätietoa opinnäytetyöstä ”HS-Veden ympäristökasvatusmateriaalin kehittäminen 7–8-vuotiaille lapsille”: vesihuoltoaiheinen puuhakirja” (Syrenius, 2024): löytyy seuraavasta linkistä: [HS-Vesi Opinnäytetyö](#).

2.1.2. Vesihuoltolaitosten tekemät opetusvideot

Lahti Aqua on julkaissut YouTube-kanavallaan videon ”Tervetuloa Elämänlähteelle” (23 min), joka kertoo yksityiskohtaisesti laitoksen vedenotosta, jakelusta, viemäroinnistä ja jätevedenpuhdistuksesta: [”Tervetuloa elämänlähteelle”](#).

Vaasan Vesi on YouTube-tilillään julkaissut Veden matka -videon (8 min), jossa voi nähdä ja lukea veden matkasta Vaasassa raakavedenottamosta jätevedenpuhdistamolle asti: [”Veden matka”](#).

Turun Seudun Vesi on tehnyt lyhyen (2:57 min) ”Puhdasta vettä luonnollisesti”-videon, joka esittelee juomaveden valmistusta Turun seudulla: [”Puhdasta vettä luonnollisesti”](#).

Turun Seudun Puhdistamo on vuonna 2016 tehnyt animaatiovideon ”Ossin mahtava matka” (8 min), jossa Ossi-vesimolekyylit matkustaa vessanpöntöstä jätevedenpuhdistamolle. Video on lapsille suunnattu ja sen tarkoituksena on opettaa jätevedenpuhdistuksesta: ["Ossin mahtava matka"](#). Hie- man vanhemmille katsojille löytyy myös 10 minuutin video -”Kirkkaasti parasta vettä”, jossa esitel- lään sekä Turun Seudun Veden juomavedenvalmistusta sekä Turun Seudun Puhdistamon jäteve- denpuhdistusta. ["Kirkkaasti parasta vettä"](#).

HSY on tuottanut monia nuorille suunnattuja haitallisista aineista (["HSY- Kemikaalit ja haitalliset ai- neet"](#)) ja viemärietiketistä (["HSY - Viemärietiketti"](#)), jotka ovat nähtävillä YouTube-kanavalla.

HSY on julkaissut YouTube-tilillään myös videon ”Herbalisti tutustuu jätevedenpuhdistukseen Viikin- mäen jätevedenpuhdistamolla”, jossa etenkin nuorten keskuudessa suosittu tubettaja Herbalisti vie- railee HSY:n Viikinmäessä ja saa samalla kuulla jätevedenpuhdistamon toiminnasta laitoksen hen- kilökunnalta. ["Herbalisti tutustuu jäteveden puhdistukseen Viikinmäen jätevedenpuhdistamolla"](#).

2.1.3. Virtuaaliset kierrokset

HSY on tehnyt virtuaalikierroksen Viikinmäen jätevedenpuhdistamon tiloista. Virtuaalikierrokseen on päässyt tutustumaan kuka tahansa omatoimisesti omalta laitteeltaan ja se sisältää 360°-kuvia, teks- tiä sekä videoita jätevedenpuhdistuksesta. Kierroksella eteneminen on tapahtunut klikkaamalla vir- tuaalilaitoksella eteenpäin. Virtuaalikierros on ollut käytössä korona-aikana, mutta nykyisin se ei ole enää toiminnassa. HSY järjestää nykyisin tutumiskierroksia paikan päälle Viikinmäen ja Blominmäen jätevedenpuhdistamolle. Viikinmäkeen on järjestetty mm. koululuokille myös virtuaalisia vierailuja, joissa opas esittelee virtuaalialustaa etäyhteydellä sekä kertoo jätepuhdistamon eri vaiheista.

Lahden Mustankallion vesitornin huipulle on asennettu 360°-kamera, joka kuvaa näkymiä vesitornin huipulta reaaliaikaisesti. Verkkokuva löytyy Lahti Aquan nettisivuilta: lahtiaqua.fi/vesitornin-360-verkkokamera.

Turun Seudun Vesi ja Turun Seudun Puhdistamo ovat tehneet samantyylliset virtuaaliset materiaalit, joista toinen esittelee veden matkan raakavedenottamosta kuluttajien hanoihin ja toinen veden mat- kaa Kakolanmäen jätevedenpuhdistamolla. Materiaalit sisältävät 360°-kuvia, tekstiä, ääntä ja vide- oita, ja klikkaamalla pääsee eteenpäin puhdistusprosessien eri vaiheisiin. turunseudunvesi.fi

Nykyisin yleisen turvallisuustilanteen vuoksi vesilaitosten virtuaalikierrosten toteutuksiin voi tulla muutoksia sekä erityisesti tietoturvasuhteisuus tulee ottaa huomioon.

2.1.4. Laitosten itse tai yhteistyöllä tehdyt vesiaiheiset pelit

Kouvolan Vesi, Kymenlaakson Vesi, Kymen Vesi Oy, Haminan Vesi ja Satumatka Productions ovat yhteistyönä tehneet alakouluikäisille suunnatun Operaatio Vihreä Pisara-seikkailupelin, jossa opi- taan veden käytöstä ja kiertokulusta. (Kouvolan Vesi, 2023). Pelistä on lisäksi julkaistu introvideo: vimeo.com.

HSY on yhteistyössä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n kanssa tuottanut useita digitaalisia pelejä Seppo.io-alustalla, joita on mahdollista ladata ilmaiseksi Seppo-kaupasta. Pelit ovat eri ikä- luokille suunnattuja ja joko vesi- tai kiertotalousaiheisia. Pelit löytyvät sekä suomeksi että ruotsiksi ja ovat nimeltään:

- Vesipeli (esi- ja alkuopetus)
- Vesiseikkailu (luokat 3–6)
- Vesihaaste (yläkoululaiset)

- Ympäristöpeli (esi- ja alkuopetus)
- Kiertotalousseikkailu (luokat 3–6)
- Kiertotaloushaaste (yläkoululaiset)

Pelit on suunniteltu pääkaupunkiseudun ja Kirkkonummen aluetta kuvaaviksi. Jäte- ja vesihuollon käytänteissä voi olla paikallisia eroja. Pelien tehtävät ovat monipuolisia, hauskoja ja käytännönläheisiä. Lataamisen ja pelaamisen ohjeet: hsy.fi/ymparistotieto/digitaaliset-oppimateriaalit.

2.2. MUU VESIHUOLTOLAITOSTEN LAPSILLE JA NUORILLE KOHDENNETTU VIESTINTÄ JA TOIMINTA

2.2.1. Työntekijätarinat sekä työpaikkailmoitukset

Tampereen Vesi Oy järjesti vuonna 2024 mittavan kesätyönhakukampanjan, joka keräsi yli 1000 hakemusta. Tampereen Vesi Oy oli mukana kaupungin yhteisessä kesätyöhaussa. Laitoksen hyvä maine johtuu osaltaan sen aktiivisesta viestinnästä toiminnastaan sekä tarjoamistaan uramahdollisuuksista, joita on esitelty korkeakoulujen infotauluilla.

Tampereen Vesi Oy toteutti kesätyönhaun yhdessä mainostoimiston kanssa. Mainostamisessa hyödynnettiin lauseita, kuten ”Maailman merkityksellisin tehtävä” ja ”Mikä on lapsuutesi haaveammatti?” Kesätyöhakua mainostettiin bussien, raitiovaunujen ja Keskustorin diginäytöillä sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun diginäytöillä. Kesätyöpaikkoja oli tarjolla yhteensä 25 kappaletta ja hakemuksia paikkoihin saapui huimat 1566 kappaletta.

Kuva 4. Tampereen Vesi Oy:n kesätyönhakukampanjasta

HSY:llä on YouTube-kanavallaan Meillä töissä-soittolista. Lyhyillä, noin minuutin pituisilla videoilla voi kuulla esimerkiksi putkiasentajan tai sähköasentajan työstä. [HSY | Meillä töissä - YouTube](https://www.youtube.com/channel/UC...)

HSY viestii myös TikTok-tilillä @hsy.fi tekemästään tärkeästä työstä. Videoilla pääset tutustumaan vaikka ympäristöasiantuntijaharjoittelijan tai toimitusjohtajan työpäivään. HSY tarjoaa kesätyöpaikkoja vuosittain noin 70–90 nuorelle. Kesätyöpaikkojen lisäksi HSY:llä on kaksi kertaa vuodessa työelämässä oppimisjaksot HSY:n tulevaisuuden talenteille. Syksyn oppimisjaksot käynnistyvät loka-kuussa ja kevään maaliskuussa. Molemmille oppimisjaksoille avataan erillinen haku, minkä aikana lähetetyt hakemukset huomioidaan valinnoissa. Tavallisimmin oppimaan tullaan Sortti-asemanhoitajaksi, putkiasentajaksi, kone- tai sähköasentajaksi sekä laitospaattoriksi. Lisäksi on mahdollista tehdä opinnäytetöitä, joihin parhaat aiheet saadaan esimerkiksi kesätyön kautta. HSY:lta kerrotaan myös: Teemme aktiivista oppilaitosyhteistyötä, sillä haluamme kuulua ja näkyä opiskelijoiden keskuudessa mahdollisena työnantajana. Lue mahdollisuusistamme opiskelijoille lisää verkkosivuiltamme: [HSY työnantajana - HSY](#).

Lahti Aqua on julkaissut artikkelisarjan "Aqualaiset sorvin äärellä", jossa esitellään eri ammattien työpäiviä, kuten verkostoasentajan, laborantin ja jätevedenpuhdistuksen operaattorin työskentelyä. Eräässä artikkelissa tutustutaan jätevedenpuhdistuksen operaattorin työhön. Hänen tehtäviinsä kuuluvat prosessien valvonta ja varmistaminen, että kaikki laitteet ja välineet toimivat moitteettomasti. Toisessa artikkelissa esitellään Lahti Aqualla työskentelevän laborantin tehtäviä ja työpäivää. Laborantin työpäivään kuuluvat näytteenottoaltaiden puhdistus, laitteiden tarkistus ja rutiininomaiset näytteenotot. Natalia, joka työskentelee laboranttina Lahti Aqualla, kertoo työn olevan täydellistä hänelle, sillä se vaatii käsillä tekemistä eikä ole pelkkää koneella istumista. Hänen tehtäviinsä kuuluu myös puhtaan veden ja puhdistetun jäteveden analysointi.

Muiden aqualaisten tarinoista voi lukea lisää "Aqualaiset sorvin äärellä" -sarjasta verkkosivuilla: [Lah-tiaqua.fi](#). Artikkeleista on myös lyhyet koosteet Lahti Aquan Instagram-tilillä, jossa ilmoitetaan myös kesätyörekrytoinnin alkamisesta. Varsinaiset kesätyöilmoitukset löytyvät laitoksen nettisivuilta.

Kymen Vesi julkaisee verkkosivuillaan postauksia aiheesta: "Töissä Kymen Vedellä". Kymen Vedellä työskentelee kymmeniä alansa ammattilaisia, jotka huolehtivat päivittäisistä vesihuoltopalveluista. Aiheista lisää: [Kymenvesi.fi](#).

Turun Seudun Vesi mainostaa avoimia kesätyöpaikkoja Instagram-tilillään. Turun Vesihuollolla on nettisivuillaan Vesihuoltolaiset-artikkelisarja, joissa eri työntekijät kertovat työtehtävistään. Artikkeleissa voi lukea esimerkiksi vesihuoltainsinöorien, koneasentajien tai päivystäjän tehtävistä. [Turun-vesihuolto.fi/vesihuoltolaiset](#)

Joensuun Vedellä on nettisivuillaan artikkelisarja "Joensuun Vesi palveluksessa" jossa kerrotaan esimerkiksi automaatioasentajan, jätevedenpuhdistamon hoitajan ja laitospaattorin työtehtävistä. Artikkelit löytyvät Joensuun Veden nettisivuilta. [Tulokset - Haku - joensuunvesi.fi](#)

Neve Oy on julkaissut lyhyitä "Neveläiset esittäytyvät" ja "Päiväni Nevellä" työntekijätarinoita ja esitelyjä sekä Instagram-tilillään että Facebookissa. Julkaisuissa on esimerkiksi vesihuoltoverkostojen rakennuttamisesta sekä tuotantolaitosten ja pumppaamojen käytöstä.

Kuopion Vesi Oy mainostaa avoimia työpaikkoja Instagram-tilillään. Pidempiä työntekijäesittelyitä julkaistaan laitoksen omassa asiakaslehdessä, jonka nimi on Pisaroita. Kuopion Vesi Oy:n "Pisaroita"-lehti julkaistaan kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä. Lehden tarkoitus on välittää tietoa Kuopion Veden toiminnasta sekä esitellä eri ammattialoilla työskenteleviä työntekijöitään. Touku-kuussa 2024 "Pisaroita"-lehdessä julkaistiin muun muassa artikkeli prosessinhoitajan työpäivästä: [Uusin lehti: - Pisaroita.com](#). Aikaisempien numeroiden juttuja voi lukea verkkolehden arkistosta osoitteessa [Pisaroita.com - Juttuarkisto](#).

Tampereen Vesi Oy tiedottaa avoimista työpaikoistaan sekä Instagram-tilillään että nettisivuillaan. Työntekijätarinoita julkaistaan asiakaslehdessä Vesitehras. Eräässä julkaisussa esitellään Tampereen vesi Oy:n asiakaspalvelutyötä: [Kun lasku askarruttaa, Liisa ja Eetu auttavat - Vesitehras](#). Lisäksi palveluneuvojien työstä voi lukea lyhyesti heidän Instagram-tilillä. Työntekijätarinoita Vesitehras-lehden juttuarkistosta voi lukea osoitteesta: [Juttuarkisto - Vesitehras](#).

Vesi-lehti tarjoaa tietoa ja ajankohtaisia artikkeleita vesi- ja ympäristöalan aiheista Suomessa. Lehti käsittelee muun muassa vedenkäsittelyä, vesihuoltoa, vesistöjen tilaa, vedenlaatua sekä vesiensuojelua.

Kangasalan Vesi julkaisee kerran vuodessa Solina-asiakaslehensä, ja julkaisuissa on mukana mm. työntekijätarinoita. Lehti löytyy digitaalisessa muodossa, ja aikaisemmista julkaisuista voi lukea mm. verkostoasentajan tai laitospäällikön työstä. kangasalanvesi.fi/solina-asiakaslehdet

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta eli EVO julkaisee työntekijätarinoita kerran vuodessa ilmestyvässä EVO asiakaslehdessä. Esimerkiksi vuoden 2022 julkaisussa voi lukea kunnossapitoinsinöörin tarinan. kuusamonevo.fi/evo-asiakaslehti. Kesätyöntekijöiden työkokemuksista voi lukea myös EVO:n nettisivuilla kuusamonevo.fi/energiateknikka-tutuksi-kesatoissa. Työpaikkoja mainostetaan laitoksen Instagram-tilillä.

2.2.2. Vesihuoltolaitosten some-kanavien nuorille kiinnostavaa sisältöä

HSY perusti vuonna 2022 Tiktok-tilin, jossa on myös etenkin nuorille suunnattua sisältöä. Tilillä on videoita esimerkiksi kakka-koriksen pelaamisesta, jätevedenpuhdistamolle päätyneistä oudoista esi- neistä sekä Barbie-nuken lajittelusta. HSY:llä on myös Instagram-tili; lajitteluvinkkeihin keskittyvä [@kiitoskunlajittelet](https://www.instagram.com/kiitoskunlajittelet).

Turun Seudun Vedellä on Instagram-tilillään useita lyhyitä videopätkiä, joissa esitellään mm. Virt- taankankaan pohjavesilaitosta ja Saramäen kalliosäiliön pumppaamoja. Turun Vesihuolto on julkais- sut Instagram - ja Facebook - tilillään ”Putkiasentajan Cha Cha Cha”-julkaisun, jossa tunnetulle Kää- rijän Cha Cha Cha- biisille on vaihdettu vesihuoltoon liittyvät sanat:

*Rankka viikko ja paljon putkiasennuksii takana, Mielenkiintona vesihuolto turvata
Ilta on vielä nuori kunnossapidossa, Tää huonokuntoinen putki on aika tuhota*

(Instagram-tililtä @turunvesihuoltooy)

Vaasan Vesi on julkaissut YouTube-kanavallaan videon ”100 syytä juoda vettä! 100 orsaker att dricka vatten!”, jossa Vasa Övningsskolanin 8C-luokan oppilaat kertovat, miksi heidän mielestään vettä on tärkeää juoda. Video voitti Vesi janojuomaksi -kampanjan videokilpailun vuonna 2018.

Kangasalan kaupunki julkaisi YouTube-tilillään marraskuussa 2022 Kangasalan Vesi 70 vuotta | Kouluvierailu: ”Miltä Kangasalan vesi maistuu?”-videon, jossa Kangasalan Kirkkoharjun koulun op- pilaat maistavat Kangasalan vettä ja kertovat mikä heidän mielestään on paras janojuoma. ["Miltä Kangasalan vesi maistuu?"](https://www.youtube.com/watch?v=...). Kangasalan vesi järjesti myös 70-vuotisjuhlansa kunniaksi kampanjan, jossa he jakoivat esi- ja peruskoululaisille vesipulloja ja innostivat nuoria järjestämään oman vesi- diskon. (Kangasalan Vesi, 2022)

2.2.3. Juomapullot ja vesipisteet

HSY:llä on 67 kiinteää vesipostia pääkaupunkiseudulla, joista kuka tahansa voi ottaa juomavettä. Vesipostien sijainnit on kerätty kartalle: hsy.fi/vesipostit. Lisäksi HSY:llä on liikutettava hanavesi- baari, joka on ollut myös mukana esimerkiksi urheilutapahtumissa ja festareilla, kuten Flow-festivaai- leilla.

Lahti Aqualla on vesipiste, joka sijaitsee Lahti Aquan toimitilan läheisyydessä ja jonka yhteydessä on tietoa juomavedestä. Lahti Aqualla on myös vesibaari, joka on ollut mukana esimerkiksi Triathlon-kisoissa. Lahti Aqua on myös jakanut logollaan varustettuja juomapulloja esimerkiksi Salpausselän 100-vuotisjuhlakisoissa ja Kalevan kisoissa.

Kouvolan Vesi on mukana Korja Roll -festareilla sekä Kouvolan Wiinijuhlassa Kuusankoskella. Käytössä on vesipiste, josta voi ottaa omaan pulloonsa vettä.

Kuopion vesi Oy perusti 110-vuotisjuhlansa kunniaksi neljä vesipistettä, jotka ovat kaikille auki ke-säisin: [Kuopion Vesi - Kesävesipisteet](#).

Kymen Vesi toimii kumppanina tämän vuoden 2024 Kotkan meripäivillä. Kymen Vesi tarjoaa alueella useita juomavesipisteitä, joista voi täyttää vesipullonsa raikkaalla vedellä. ([Kotkan Meripäivät](#))

2.2.4. Laitosten muut oheistuotteet ja toiminta

HSY on jakanut opiskelijatapahtumissa omia HSY: "Ei yhtään p*skempi työpaikka" haalarimerkkejä sekä tehnyt esimerkiksi omia tiskirättejä ja biopusseja.

HSY on myös tehnyt tapahtumiin toiminnallisen ja humoristisen Kakkakorispelin. Pelissä opitaan, mitä viemäriin saa laittaa, miten jätteitä lajitellaan ja miten niitä hyödynnetään. Pelaaja saa erilaisia lajiteltavia jätöksiä ja jätteitä, kuten kakkapökäleä, pissakuutioita, kemikaalin, käsipaperin ja vanu-puikkoja. Tehtävänä on miettiä jätteelle tai jätökselle sopiva paikka ja heittää ne sinne.

[Youtube.com](#)

Peliä voi pelata pienessä tiimissä tai yksin. Alun perin idea peliin lainattiin Ruotsista.

Raisio Vesi näkyy tulevana kesänä uimarannalla. Kyseisellä uimarannalla järjestetään Playa del Raisio Beach Partyt -musiikkifestarit ja esimerkiksi pukukopeissa tuodaan esille vesihuolto brändi-ilmeen avulla.

Kouvolan vesi on osallistunut Mannerheimin Lastensuojeluliiton Sairaalanmäki24 -hyväntekeväisyyttä tapahtumaan, jossa jokaisesta kuntoportaita ylös kiikutetusta golfpallosta kertyi hyväntekeväisyyteen 3 €. Lisätietoa: [kaakkois-suomenpiiri.mll.fi](#).

Lisäksi Kouvolan Vesi on jalkautunut 3.6.2024 ja haastaa vesilaitokset mukaan Miljoona roskapussia -kampanjaan: [yle.fi/miljoona-roskapussia](#).

Turun Vesilaitosmuseo on julkaissut ääniraidan, jossa voi kuunnella Aurajoen vettä, sen matkatessa Orikedon harjuilta Halistenkoskelle. [soundcloud.com/turun-vesilaitosmuseo](#)

3. MUIDEN TOIMIALOJEN LAPSILLE JA NUORILLE SUUNNATUT MATERIAALIT JA VIESTINTÄ

3.1. MUIDEN TOIMIJOIDEN VETEEN LIITTYVÄT MATERIAALIT JA VIESTINTÄ

3.1.1. Muiden toimijoiden ylläpitämät tietosivustot

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry ylläpitää www.mappa.fi -sivustoa, joka sisältää erittäin kattavan kokonaisuuden materiaaleja, koulutuksia, tapahtumia ja muita palveluita ympäristökasvatukseen ja opetuksen tueksi. Materiaaleja voi hakea aiheittain ja ikäryhmittäin, ja esimerkiksi hakusana "vesi", voi löytää lähes 100 erilaista materiaalia, kuten esimerkiksi videoita, pelejä tai tehtäväpaketteja. Materiaalit ovat eri toimijoiden tekemiä, ja Mappa-sivustolla löytyy tietoa jokaisesta materiaalista sekä lisäksi linkki suoraan materiaaleihin. Materiaalien joukossa on aivan tuoreita ja myös hieman vanhempia materiaaleja. Sivustolla on runsaasti vinkkejä muun muassa lajituntemuksen harjoituksista ja vesistöjen tutkimuksesta. Sivustolta voi myös hakea erikseen teemareppujen tai monialaisten oppimiskokonaisuuksien materiaaleja. Vesiaiheisten materiaalien lisäksi sivustolla on aiheita esimerkiksi metsistä, ilmastonmuutoksesta, luonnonvaroista ja kiertotaloudesta.

Vesiaiheinen sivusto www.vesi.fi sisältää suuren kokoelman erilaista vesiaiheista tietoa sekä työkaluja. Sivuston sisältö on Suomen ympäristökeskuksen (Syke), Ilmatieteen laitoksen, ELY-keskusten ja Tulvakeskuksen tekemä yhteistyössä vesialan asiantuntijoiden kanssa. Sivuston ajatuksena on kerätä mahdollisimman paljon vesiaiheista ja ajantasaista tietoa yhteen paikkaan. Sivustolla voi lukea esimerkiksi järvistä tai tarkistaa vesistöjen tilannetta. Etenkin lapsille ja nuorille löytyy sekä lyhyitä tietoartikkeleita sivustolta: www.vesi.fi/vesitieto sekä opetusmateriaaleja sivustolta: www.vesi.fi/teemasivu. Materiaalien avulla voi muun muassa laskea oman vesijalanjälkensä, tutkia omia lähivesistöjä tai oppia globaalista vesitilanteesta. Materiaalit sisältävät sekä tehtäviä, videoita, oppimiskokonaisuuksia ja interaktiivisia digikuvia.

3.1.2. Muiden toimijoiden vesiaiheiset opetusmateriaalit ja oppitunnit

Vihreä lippu -ohjelmalla on erilaisia valmiita opetukseen liittyviä materiaaleja ja toteutusvinkkejä ympäristökysymyksiin ja kestävään kehitykseen. Materiaalit on suunnattu päiväkodeille, kouluille, oppilaitoksille sekä lisäksi vapaa-ajan toimijoille. Osa materiaaleista on kaikille avoimia, ja loput saa liittymällä maksulliseksi jäseneksi. Maksulliset materiaalit käsittelevät erilaisia teemoja, kuten esimerkiksi vettä, energiaa tai jätteiden vähentämistä.

vihrealippu.fi/materiaalit

WWF Suomi on julkaissut erilaisia maksuttomia opetusmateriaaleja, ja ne löytyvät kootusti WWF:n nettisivuilta. Materiaalit on lajiteltu aiheittain, joista yksi aihe on vesi, sekä muita aiheita ovat esimerkiksi uhanalaiset lajit, meret ja kestävä elämäntapa. Vesiaiheiset opetusmateriaalit sisältävät mm. vesijalanjälki-tuotekortteja, arktisesta elinympäristöjen tietoa tai soiden ja vesistöjen tutkimusta. Materiaaleja löytyy eri ikäisille koululaisille. Hieman vanhemmille koululaisille löytyy Planeettamme tulevaisuus -roolipeli, jossa nuoret saavat astua huippukokouksen päättäjien saappaisiin miettimään, miten maapallomme resurssit tulisi jakaa mahdollisimman hyvällä tavalla, jotta planeettamme säilyy myös tulevaisuudessa hyväkuntoisena. wwf.fi/opettajille/opetusmateriaalit. Lisäksi WWF Suomi tarjoaa myös oppitunteja, koulutuksia, tempauspäiviä ja opetuskokonaisuuksia kouluille ympäristökasvatukseen tueksi (WWF Suomi, 2023).

SYKE tarjoaa vesiaiheisiä oppimismateriaaleja, jotka löytyvät Oppia vedestä – kokonaisuudesta: syke.fi/hankkeet/eduwater/opetusmateriaalit.

[Vesi.fi sivuilta](#) löytyvä ”Kodin vesietiketti ja vesihuollon aakkoset” on kattava oppimiskokonaisuus, joka sisältää sekä taustatietoa että monipuolisia tehtäviä oppilaille. Kokonaisuus tarjoaa videoita, lautapelin ja interaktiivisen animaation, jotka tekevät kestävästä vedenkäytön opetuksesta hauskaa ja elävää. Opettajia varten osa tehtävistä on varustettu mallivastauksilla työn helpottamiseksi. [Kodin vesietiketti ja vesihuolto | Vesi.fi](#)

Vesireppu on vesitestausreppu, jossa on varusteita ja ohjeita, mikä tekee lähivesistön tutkimisesta helppoa ja hauskaa. Vesirepun avulla voidaan tutkia vesistön näkösyvyyttä, vesistön tilaa sekä onko vedessä sinilevän vuoksi turvallista uida. Lisätietoa: vesireppu.com/tuotetietoa.

Vesi-Instituutti WANDER/Prizztech Oy on julkaissut Opettajien käyttöön ”Vesikoulu tietopaketti juomavedestä” ja ”Vesikoulu tietopaketti jätevedestä”, jotka ovat aiemmin sijainneet vesikoulu.fi sivustolla. Nykyisin ne löytyvät osoitteista:

vvy.fi/verkkokauppa/tuotteet/vesikoulu-tietopaketti-juomavedesta-opettajille

vvy.fi/verkkokauppa/tuotteet/vesikoulu-tietopaketti-jatevedesta-opettajille

(Pelto-Huikko, A., & Vieno, N. (2009). *Vesi-Instituutti WANDER/Prizztech Oy*. 13.11.2009)

Yle on julkaissut opetusvideon ”Vesi luonnonvarana”, joka löytyy sivustolta: yle.fi/vesi-luonnonvarana. Videolla kerrotaan, mitä vesi on ja tulevaisuuden näkymistä, miten vesi saataisiin riittämään.

Helsingin kaupungin sivuilta löytyy tietoa ympäristökasvatusmateriaaleista sekä sivuilla voi tutustua Harakan saaren merellisen luontokeskukseen ja siihen liittyvään toimintaan. Maksuton ympäristökasvatustoiminta sekä -materiaalit päiväkodeille, kouluille ja kaupunkilaisille löytyvät sivulta: hel.fi/ymparistokasvatus-ja-luontokeskus.

Suomen ympäristökeskus SYKE ja Joensuun Vesi ovat yhteistyönä tuottaneet Veeti Vesipisara Vesihuollon pyörteissä-videon (14 min), jossa Veeti Vesipisara-hahmo seikkailee koko vesiketjun läpi. Materiaali on tarkoitettu etenkin esi- ja peruskoululaisten opetuskäyttöön ja löytyy osoitteesta: [Veeti Vesipisaran opissa \(syke.fi\)](https://veeti-vesipisaran-opissa.syke.fi). Materiaali on tehty osana Karelia CBC:n EDUWATER-hanketta, jonka tarkoituksena on tukea käytännön opetusta vesiasioista. syke.fi/hankkeet/eduwater

3.1.3. Muu sosiaalisen median vesiaiheinen sisältö

Tubettaja Tuomas Kukkonen eli Tume sekä tikokkaaja Johannes Mollberg eli goals.johannes julkaisivat yhdessä vuonna 2021 maailman vesipäivän kunniaksi videon, jossa he maistelevat eri vesilaitosten hanavettä. Videossa maisteltiin Kuusamon energia- ja vesiosuuskunnan, Lahti Aquan, Turun Seudun Veden, Alva-yhtiöt Oy:n, Tampereen Vesi Oy:n, Joensuun Veden, Teuvan kunnan vesihuoltolaitoksen sekä HSY:n vettä, sekä yritettiin selvittää, onko niiden mauissa eroja. youtube.com

3.1.4. Vesihuollon historiaa ja museonäyttelyitä

Turussa sijaitsee Turun Vesilaitosmuseo, joka on tehty yhteistyössä Turun Vesihuolto Oy:n ja Auralokisäätiön kanssa. Museo sijaitsee Turun Vesihuollon vanhoissa tiloissa ja esittelee vesihuollon ja vedenkäytön historiaa ainoana Suomessa. Museossa löytyy esimerkiksi vanha restauroitu laboratorio. Näyttely käsittelee myös vesihuollon kehitystä ja merkitystä. Museo markkinoi itseään erityisesti koululaisryhmille, jotka pääsevät museoon ilmaiseksi, ja heille tarjotaan lisäksi ryhmäopastuksia (Turun Vesilaitosmuseo, 2023).

Helsingin Viikissä sijaitsevassa Tekniikan Museossa on vuoteen 2027 asti Tekniikan maa näyttely. Näyttelyn lähtöpisteenä on koti, josta teeman laajenevat infrastruktuuriin, tuotantoon, raaka-aineisiin ja prosesseihin sekä uusiokäyttöön. Näyttelyssä on mukana myös vesihuollon esittely.

Museolla on myös entisöity suodatinhalli, jossa on esillä vanhoja hiekkasuodattimia, joita on käytetty vedenpuhdistuksessa 1900-luvun alkupuolella. Suodatinhalli on yleisölle auki vain kesäisin. (Tekniikan museo, 2023)

Asikkalassa Päijännetalossa on Pääkaupunkiseudun vedenhankinnasta ja Päijännetunnelista kertova näyttely. Näyttelyssä voi myös tutustua HSY:n vedenpuhdistusprosessiin.

3.2. MUIDEN TOIMIALOJEN MATERIAALIT JA VIESTINTÄ

3.2.1. Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät opetusmateriaalit

Helsingin kaupunki on tehnyt KETTU-materiaalin osaksi varhaiskasvatuksen ”Tutkin ja toimin ympäristössäni” -oppimisuutta. KETTU-materiaali on suunnattu varhaiskasvatuksen ammattilaisille sekä lapsille ja se käsittelee kestävästä kehityksestä. Materiaalissa on muutamia mainintoja vesi- ja vesistöön liittyvistä aiheista, mutta materiaali sisältää muita hyviä toteutusvinkkejä, joilla lapset voivat oppia kestävästä kehityksestä, ilmastonmuutoksesta, kierrätyksestä ja lähiluonnosta leikkisällä tavalla. helsinkioppii.hel.fi/julkaisut KETTU-materiaalin kokemuksista on myös tehty opinnäytetyö: theseus.fi. HSY tukee KETTU-toimintaa maksuttomien oppituntiansa kautta.

BSAG tarjoaa koulutuksia- ja oppilaitosyhteistyönä materiaaleja taloudellisesti kannattavaan maataloudentuotantoon: bsag.fi/koulutus-oppilaitosyhteistyo.

3.2.2. Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät pelit

My2050 on ilmainen peli, joka kertoo ilmastonmuutoksesta. Peliä pelataan ulkona liikkuen, X-routes sovelluksen avulla. Pelin pelaamiseen menee noin tunti, ja pelin voi aloittaa kolmesta eri sijainnista: Espoon keskuksessa sijaitsevan Espoonkadun varresta, Valtuustotalon edustalta, Tampereella Keskustorin Vanhan kirkon edestä tai Vantaalla Heureka edustalta, Tikkurilan aseman läheltä. Peliä voi pelata pienissä ryhmissä ja se soveltuu etenkin nuorille, mutta myös aikuisille ja lapsille. Peli on myös opettavainen, ja sitä voi hyödyntää esimerkiksi opetuksen tukena. Pelin on tehnyt Visia GameFactory, mutta työssä mukana on ollut useita yhteistyökumppaneita, mukaan lukien HSY. Lisätietoa pelistä sekä peliohjeet: my2050.fi/oppimispeli.

3.2.3. Kierrätykseen, lajitteluun tai kestävään kehitykseen liittyvät työpajat tai aktiviteetit

Suomen partiolaisilla on kaikille eri ikäryhmille suunnattu ohjelma, joissa käsitellään erilaisia partiotaitoja ikäryhmälle sopivalla tavalla. Luonto ja ympäristö ovat toistuvia teemoja kaikkien ikäryhmien ohjelmissa ja luonnon kunnioitus on yksi partion tärkeimmistä periaatteista. Jokaisen ohjelman kohdalla on myös erilaisia toteutusvinkkejä. partio-ohjelma.fi

Heureka on yhteistyössä HSY:n kanssa tuottanut ”Rumat farkut ja väärää rahaa”-työpajan, joka on suunnattu oppilaille yläkoululaisista ylöspäin. Työpaja käsittelee jätteiden hyötykäyttöä sekä elinkaarijätettä ja työpajan materiaali on avoimesti saatavilla. Heureka on tehnyt myös toisen työpajan, ”Kestävä tulevaisuus” yhteistyössä Sitran kanssa, joka käsittelee kiertotaloutta, sekä kestävästä kehityksestä. Heureka on myös useita muita työpajoja ja koulutehtäviä kiertotaloudesta ja ympäristöstä. Kaikki tehtävät löytyvät kootusti sivulta: heureka.fi/koulutehtavat. Koululaisryhmät voivat vieraila Heurekassa, jossa on myös tarjolla ohjattua toimintaa. Heureka on myös näyttely: Kiertotehdas, joka kertoo kestävästä kehityksestä: heureka.fi/navyttely/kiertotehdas sekä erilaisia vaihtuvia näyttelyitä, jotka usein käsittelevät luonnontieteen tai ympäristön ilmiöitä.

4. LÄHDELUETTELO

- Aalto Yliopisto. 2023.** Kestävät yhdyskunnat, tekniikan kandidaatti ja diplomi-insinööri. [Online] 2023. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.aalto.fi/fi/koulutustarjonta/kestavat-yhdyskunnat-tekniikan-kandidaatti-ja-diplomi-insinööri>.
- Kangasalan Vesi. 2022.** Kangasalan Vesi 70 vuotta – juhlimme vesidiskolla. *Solina*. [Online] 2022. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://solina.kangasalanvesi.fi/kangasalan-vesi-liikelaitoksen-asiakaslehti-2022/vesidisko/>.
- Kouvolan Vesi. 2023.** Ympäristövastuullisuus. [Online] 2023. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://kouvolanvesi.fi/ymparistovastuullisuus/#1673259286419-2-2>.
- Lahti Aqua. 2022.** Yrityskylä-yhteistyö käynnistyy: Kuudesluokkalaiset työskentelevät Lahti Aquan työntekijöinä. [Online] 28. 1 2022. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.lahtiaqua.fi/uutiset/yrityskylä-yhteistyö-käynnistyy-kuudesluokkalaiset-työskentelevät-lahti-aquan-työntekijöinä/>.
- Lappeenrannan Energia Oy. 2021.** Yrityskylä-yhteistyömme jatkuu vuosina 2021-2024. [Online] 4. 6 2021. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.lappeenrannanenergia.fi/ajankohtaista/yrityskylä-yhteistyömme-jatkuu-vuosina-2021-2024>.
- Nuorten NYT.** Yrityskylä. [Online] [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://nuortenny.fi/yrityskylä/>.
- Opetushallitus. (2014).** Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet-2014>
- Opetushallitus. (2019).** Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 (OPH-2263-2019). Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/lukion-opetussuunnitelman-perusteet-2019>
- Opetushallitus. (2022).** Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:5. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>
- Syrenius, Jenni. (2024).** *HS-Veden ympäristökasvatusmateriaalin kehittäminen 7–8-vuotiaille lapsille – Vesihuoltoaiheinen puuhakirja*. Ohjaaja: Eija Raimovaara. Hämeen ammattikorkeakoulu. Kestävä kehitys.
- Tekniikan museo. 2023.** Suodatinhalli. [Online] 2023. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.tekniikanmuseo.fi/nayttely/suodatinhalli/>.
- Turun Vesihuolto. 2020.** Vesiosaamista Yrityskylä Varsinais-Suomeen. [Online] 4. 10 2020. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.turunvesihuolto.fi/vastuullisuus/vesiosaamista-yrityskylä-varsinais-suomeen/>.
- Turun Vesilaitosmuseo. 2023.** Tervetuloa museoon! [Online] 2023. [Viitattu: 7. 8 2023.] <https://www.vesilaitosmuseo.fi/>.